

Odbor za borbu protiv sive ekonomije

CILJ 1: SMANJENJE NELEGALNE TRGOVINE PUTEM INTERNETA

...KROZ BOLJU KOORDINACIJU I PODIZANJE KAPACITETA INSPEKCIJA

IZAZOV: U toku poslednjih godina, evidentirano je premeštanje nelegalne trgovine sa tradicionalnih tržišta na internet, pri čemu ne postoje jasne inspekcijske nadležnosti i kapaciteti za kontrolu ovih kanala. Kao jedan od ključnih izazova navodi se izostanak strukturisane i efikasne koordinacije različitih inspekcija u ovoj oblasti, kako bi se obezbedilo suzbijanje nelegalnih radnji kao što je nedozvoljena prodaja akcizne robe (duvanskih proizvoda, alkoholnih pića i sl.), lekova i drugih roba putem interneta i zaštita prava intelektualne svojine.

Prepoznajući ovaj problem, Koordinaciona komisija za inspekcijski nadzor je u decembru 2018. godine usvojila Hodogram inspekcijskog nadzora za suzbijanje nelegalne trgovine putem interneta čime je 9 inspekcijskih i kontrolnih organa (Tržišna inspekcija, Poštanska inspekcija, Inspekcija za lekove i medicinska sredstva, Sanitarna inspekcija, Poreska uprava, Uprava carina, Poljoprivredna inspekcija, Inspekcija za informaciono društvo i Fitosanitarna inspekcija) obavezano da saraduje i razmenjuje informacije u borbi protiv nelegalne trgovine na internetu. Centralna uloga u ovom Hodogramu dodeljena je Tržišnoj inspekciji koja primenom savremenih softverskih rešenja vrši skeniranje javno dostupnih internet stranica i dostavlja informacije o robama koje se nelegalno prometuju preko interneta resornim inspekcijama, radi dalje analize i pokretanja postupaka nadzora.

Bez obzira na ova rešenja, primena mera u borbi protiv nelegalne trgovine još uvek predstavlja izuzetak među inspekcijskim organima, nadzor nad primenom usvojenog Hodograma izostaje. Usko grlo često predstavljaju i kapaciteti asistencije MUP-a i Tužilaštva za VTK. Specijalizovani kapacitet inspekcija za bavljenje ovom temom je vrlo skroman.

PREDLOZI REŠENJA:

- Razvijati kapacitete u resornim inspekcijama u kojima analiza rizika pokazuje visoku incidencu nelegalnog prometa robe putem interneta (npr. Inspekciji za lekove i medicinska sredstva) za vršenje samostalnih istraga na osnovu početnih informacija pribavljenih od strane Tržišne inspekcije.
- Pristupiti realizaciji Akcionog plana kojim se predviđa zapošljavanje 1272 inspektora do kraja 2021. godine, a koji pretpostavlja i podizanje kapaciteta u okviru inspekcija sa nadležnošću nad nadzorom interneta.
- Precizirati jasne nadležnosti inspekcijskih organa kada je reč o nadzoru oglašavanja i prometa roba putem interneta, posebno u oblastima u kojima je pokazano da postoji izvesno preklapanje ili jaz u nadležnostima (poput Inspekcije za lekove i medicinska sredstva, Tržišne inspekcije itd.).
- Identifikacija postojećih prepreka za samostalno pokretanje krivičnih prijava od strane inspekcija i sprovođenje obuke za inspekcije u pogledu pisanja krivičnih prijava od strane MUP-a i/ili Tužilaštva za VTK.

CILJ 2: ZAŠTITA PRAVA INTELEKTUALNE SVOJINE

...KROZ PRECIZIRANJE NADLEŽNOSTI ZA NADZOR NAD SOFTVERSKOM PIRATERIJOM

IZAZOV: Transformacija Poreske uprave, zadužene za kontrolu legalnosti softvera koji koriste pravna lica, počela je ukidanjem sporednih aktivnosti poput ove, te je specijalizovana jedinica integrisana u opšte kontrolne funkcije. Od kako je jedinica rasformirana, ne postoji ni posebno izveštavanje po ovom osnovu, te nema jasnog praćenja učinka Poreske kontrole u ovim poslovima, što je sporno, posebno imajući u vidu da prema članu 11 Zakona o posebnim ovlašćenjima radi efikasne zaštite prava intelektualne svojine Poreska uprava i dalje ima nadležnosti za sprovođenje zaštite prava IS nad softverima.

PREDLOG REŠENJA: Otpočeti objavljivanje rezultata Poreske kontrole u domenu zaštite prava intelektualne svojine u domenu softvera. Ukoliko su ti rezultati ispod nivoa pre rasformiranja posebne jedinice u okviru Poreske uprave, inicirati izmenu Zakona o posebnim ovlašćenjima i precizirati jasnu nadležnost za kontrolu softverske piraterije pri inspekciji koja za to ima adekvatne kapacitete.

...KROZ POJAČANU SARADNJU SA NOSIOCIMA PRAVA INTELEKTUALNE SVOJINE

IZAZOV: Iz perspektive nosilaca prava intelektualne svojine, rok od 10 radnih dana nakon slanja obaveštenja o privremenom oduzimanju, je često nedovoljan za procenu da li je zaplenjena roba krivotvorena. Deo ovog roka često biva utrošen za pribavljanje fotografija zaplenjene robe koje nosioci prava moraju da obave sami.

PREDLOG REŠENJA: Poslati uputstvo svim carinskim ispostavama da službenici Uprave carina vrše fotografisanje robe i dostavljaju fotografije nosiocima prava intelektualne svojine (prilikom slanja obaveštenja o privremenom oduzimanju) kao što je slučaj u većini država EU, kako bi se pojednostavila procedura i lakše ispoštovao rok od 10 radnih za procenu da li je zaplenjena roba krivotvorena. Uputstvo bi trebalo da sadrži informacije kako treba da izgleda postupak fotografisanja, odnosno kakve fotografije treba da budu sačinjene (npr. etikete na tekstilnim proizvodima, kodove na farmaceutskim preparatima i medicinskim sredstvima, itd.) imajući u vidu da je u određenim slučajevima roba takve prirode da zahteva fotografisanje i drugih aspekata osim samo spoljašnjih.

IZAZOV: Bliža saradnja između Uprave carina i nosilaca prava intelektualne svojine/njihovih distributera u smislu razmene informacija o karakteristikama, ceni proizvoda na tržištu Srbije, kao i drugim elementima do kojih se dolazi u toku sudskog postupka, često izostaje.

PREDLOG REŠENJA: Unaprediti saradnju između nosilaca prava intelektualne svojine i Uprave carina, u pogledu dostavljanja dokaznih materijala (rezultata analiza itd.) i drugih informacija do kojih se dolazi u toku sudskog postupka, kako bi se ojačao postojeći sistem analize rizika i identifikacije nedozvoljenog uvoza i trgovine.

CILJ 3: KOORDINACIJA INSPEKCIJSKOG NADZORA NAD NELEGALNOM TRGOVINOM

... KROZ NADZOR NAD SPROVOĐENJEM USVOJENIH HODOGRAMA (POSEBNO AKCIZNIH PROIZVODA)

IZAZOV: Koordinaciona komisija za inspeksijski nadzor osnovala je radne grupe koje su zadužene za izradu hodograma u svojim pod-oblastima. Radna grupa za nelegalnu trgovinu usvojila je 8 hodograma koji mapiraju na koji način inspekcije treba da sarađuju radi boljih rezultata u smanjenju nelegalne trgovine. Praćenje primene ovih hodograma nije sistemski obezbeđeno.

PREDLOG REŠENJA: Omogućiti godišnju reviziju efikasnosti usvojenih hodograma kroz izveštavanje o rezultatima i mogućnosti njihove izmene i dopune prema potrebama.

... KROZ RAZVOJ SISTEMA ZA SKLADIŠTENJE I UNIŠTAVANJE ODUZETE ROBE

IZAZOV: Primedba mnogih inspeksijskih službi u prethodnom periodu bio je nedovoljno dobro organizovan sistem skladištenja i uništavanja oduzete robe, naročito one koja zahteva određen način čuvanja ili poseban metod uništenja u skladu sa propisima o zaštiti životne sredine. Kapaciteti za skladištenje ove robe su bili ograničeni, a troškovi uništenja značajni. Sve ovo je svakako imalo određene implikacije i na ukupnu efikasnost inspeksijskih službi.

PREDLOG REŠENJA: Ispitati potrebe inspekcija za uspostavljanje organizovanog sistema skladištenja i uništavanja oduzete robe. Poseban akcenat trebalo bi staviti na one proizvode koje zahtevaju određen način čuvanja ili poseban metod uništenja u skladu sa propisima o zaštiti životne sredine (komunalni otpad, tekstil, hemikalije, kozmetički proizvodi, naftni derivati itd.).

CILJ 4: ADEKVATAN SUDSKI EPILOG

...KROZ BOLJU SARADNJU PRAVOSUĐA I KONTROLNIH ORGANA

IZAZOV: Adekvatan sudski epilog prekršajnih i krivičnih dela iz oblasti sive ekonomije često izostaje. Naime, postupak otkrivanja, sprečavanja i procesuiranja kaznenih dela iz oblasti sive ekonomije najčešće započinje aktivnostima policije ili neke od inspekcija koji u svom radu otkriju nezakonito ponašanje, uz eventualno privođenje učinilaca i oduzimanje predmeta nezakonitog poslovanja. Međutim, neretko se dešava da nakon što ti organi podnesu krivične prijave nadležnom tužilaštvu na dalje postupanje, ili nakon podnošenja zahteva za pokretanje prekršajnih postupaka, postupajući pravosudni organi (tj. tužilaštvo i sudovi) utvrde postojanje različitih okolnosti i/ili propusta koji sprečavaju ili značajno otežavaju procesuiranje tih dela. Primera radi, ovakvi propusti se mogu odnositi na propuste prilikom prikupljanja ili obezbeđivanja dokaza, pogrešno ili nepotpuno utvrđivanje svih pravno relevantnih činjeničnih okolnosti datog slučaja, povrede pravila postupka, itd.

PREDLOZI REŠENJA: Unapređenje kapaciteta tužilaštva i sudova za efikasno procesuiranje slučajeva vezanih za sivu ekonomiju, nelegalnu trgovinu i zaštitu prava intelektualne svojine, kao i uspostavljanje efikasnog mehanizma koordinacije kontrolnih i sudskih organa.

- Unapređenje kapaciteta inspekcija vezano za podnošenje krivičnih prijava i saradnju sa tužilaštvom, kao i obaveštavanje podnosioca prijave o razlozima za odbacivanje krivične prijave od strane tužilaštva. U okviru tih procedura potrebno je definisati pojavne oblike izvršenja krivičnog dela i za svaki pojavni oblik način postupanja i prikupljanja dokaza, model otkrivanja i procesuiranja u zavisnosti od oblika krivičnog dela (kao npr. način uzimanja uzoraka, broj uzoraka za veštačenje, identifikacija prostora i zasada, i dr.). Potrebno je i organizovati obuke pripadnika ovih organa za postupanje u skladu sa procedurama koje se uspostave, kao i upoznavanje sa odredbama Krivičnog zakonika i Zakonika o krivičnom postupku, a posebno o sadržini i formi krivične prijave, pravilima saslušanja osumnjičenog itd.
- Uspostaviti transparentniji sistem evidencije krivičnih dela radi omogućavanja praćenja pravosudnih ishoda i analize postupaka iz oblasti sive ekonomije, nelegalne trgovine i povrede prava intelektualne svojine. Nastaviti saradnju tužilaštva i drugih državnih organa u vidu zajedničkih sastanaka, jednom godišnje, a po potrebi i češće, radi analize postupanja po krivičnim prijavama, uočenim problemima, nedostacima, kao i analize odluka tužilaca i suda, radi sagledavanja pravilnosti, odnosno nepravilnosti u postupanju, a sve u cilju povećanja jednoobraznosti u postupanju, efikasnosti i kvaliteta rada.
- Uspostavljanje prethodne kontrole od strane javnog tužioca i naknadne kontrole od strane višeg tužilaštva odluka o odbačaju krivične prijave, odnosno primene načela oportuniteta.